

УДК 002:159.944.4-021.484]-056.45-053.5/.6:355.01

ЧЕРЕВИЧНИЙ ГЕННАДІЙ СЕМЕНОВИЧ,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, Україна

Gennadii CHEREVYCHNYI,

PhD in History, Docent, Associate Professor of the Department of Contemporary History of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Doctoral Researcher (in Education) of Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

E-mail: gscherevichnyj@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9094-8732>

КАРДОСО ЛУІС МІГЕЛЬ,

доктор філософії, професор, Політехнічний інститут Порталегре, Центр порівняльних досліджень Лісабонського університету, Порталегре, Португалія

Luis CARDOSO,

Ph.D, Professor, Polytechnic Institute of Portalegre, Center for Comparative Studies of the University of Lisbon, Portalegre, Portugal

E-mail: lmcardoso@ipportalegre.pt

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3748-5593>

УГЛОВА ОЛЬГА ВІТАЛІЇВНА,

молодша наукова співробітниця відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, Київ, Україна

Olha UHLOVA,

Junior Researcher of the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

E-mail: ural140466@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5888-5142>

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ
ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ВІТЧИЗНЯНИЙ ОСВІТЯНСЬКИЙ ДОСВІД ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СВІТОВОГО**

Анотація. У дослідженні представлено авторську думку щодо інформаційно-аналітичного супроводу підтримки резильєнтності обдарованої особистості в умовах воєнного стану. У зв'язку з цифровою трансформацією освітнього простору, зростанням рівня стресогенності та необхідністю забезпечення комплексної підтримки здобувачів освіти з високим інтелектуальним і творчим потенціалом, актуалізовано узагальнення вітчизняного освітянського досвіду через призму провідних світових практик формування особистісної та збереження й підтримку її резильєнтності.

Уточнено зміст поняття «резильєнтність обдарованої особистості» як інтегральної характеристики, що поєднує психологічну стійкість, адаптивність, когнітивну гнучкість і здатність ефективно

продовжувати розвиток здібностей у складних соціально-політичних умовах. Важливим інструментом цього процесу визначено інформаційно-аналітичний супровід, який охоплює діагностику потреб, моніторинг індивідуальних освітніх траєкторій, аналіз ризиків та створення персоналізованих стратегій підтримки.

Окремо висвітлено внесок українських бібліотек – шкільних, університетських, публічних – у соціально-психологічну підтримку резильєнтності обдарованої особистості в умовах воєнного стану. Зазначено на діяльності цифрових бібліотечних сервісів, віртуальних читальних залів, ресурсних центрів для обдарованої особистості. Підкреслено, що українські бібліотеки не лише забезпечують доступ до навчальних і наукових матеріалів, а й організовують освітні та психологічні заходи, формують безпечний простір для розвитку та творчості, створюють онлайн-платформи для саморозвитку, формування медіаграмотності та здійснення дослідницької діяльності. Проаналізовано досвід зарубіжних бібліотек, які в умовах кризових ситуацій активно застосовують моделі *trauma-informed services*, програми підтримки *gifted and talented learners*, цифрові ресурси для розвитку дослідницьких компетентностей обдарованої особистості, а також інтегрують освітні, психологічні та соціальні сервіси.

Підсумовано, що синергія освітніх інституцій і бібліотек різних типів істотно посилює ефективність підтримки резильєнтності обдарованої особистості в умовах воєнного стану. Подальший розвиток цифрових бібліотечних платформ, аналітичних сервісів та міжнародного партнерства визначено як ключовий чинник формування стійкого освітнього середовища, здатного забезпечити неперервний розвиток інтелектуального потенціалу держави.

Ключові слова: інформаційно-аналітичний супровід, обдарована особистість, резильєнтність, цифрові бібліотечні сервіси, інтелектуальний потенціал.

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT FOR THE RESILIENCE OF GIFTED INDIVIDUALS IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW: DOMESTIC EDUCATIONAL EXPERIENCE THROUGH THE PRISM OF THE WORLD

Annotation. *The study presents the authors' views on information and analytical support for the resilience of gifted individuals in conditions of martial law. In connection with the digital transformation of the educational space, the increase in stress levels and the need to provide comprehensive support to students with high intellectual and creative potential, the generalisation of domestic educational experience through the prism of leading world practices in the formation of personality and the preservation and support of its resilience has been actualised.*

The concept of 'resilience of a gifted individual' has been clarified as an integral characteristic that combines psychological stability, adaptability, cognitive flexibility, and the ability to effectively continue developing abilities in complex socio-political conditions. An important tool in this process is information and analytical support, which includes needs assessment, monitoring of individual educational trajectories, risk analysis, and the creation of personalised support strategies.

The contribution of Ukrainian libraries – school, university and public – to the socio-psychological support of gifted individuals' resilience in conditions of martial law is highlighted separately. Reference is made to the activities of digital library services, virtual reading rooms and resource centres for gifted individuals. It is emphasised that Ukrainian libraries not only provide access to educational and scientific materials, but also organise educational and psychological events, create a safe space for development and creativity, and establish online platforms for self-development, media literacy and research activities. The experience of foreign libraries has been analysed, which, in crisis situations, actively apply trauma-informed services models, support programmes for gifted and talented learners, digital resources for the development of research competencies of gifted individuals, and integrate educational, psychological and social services.

It was concluded that the synergy between educational institutions and libraries of various types significantly enhances the effectiveness of supporting the resilience of gifted individuals in conditions of martial law. The further development of digital library platforms, analytical services and international partnerships has been identified as a key factor in the formation of a sustainable educational environment capable of ensuring the continuous development of the intellectual potential of the state.

Keywords: *information and analytical support, gifted personality, resilience, digital library services, intellectual potential.*

Актуальність проблеми дослідження. Сучасні воєнні події в Україні стали потужним стресогенним чинником, який впливає на всі сфери життя суспільства, зокрема – на психічне здоров'я та розвиток дітей і молоді. Особливої уваги потребують обдаровані діти, адже вони є стратегічним ресурсом нації, носіями інтелектуального, творчого та культурного потенціалу

держави. Війна створює небезпечне середовище, у якому порушуються базові потреби безпеки, стабільності, соціальної підтримки й освітнього розвитку. Психологічні наслідки – такі як тривожність, посттравматичний стресовий розлад, емоційне виснаження, втрата мотивації, апатія або агресивність – можуть істотно знижувати рівень самореалізації навіть найталановитіших людей, зокрема обдарованих дітей, здобувачів освіти. Крім того, руйнування закладів освіти, вимушена міграція, зміна соціальних зв'язків і трансформації освітнього середовища ускладнюють підтримку й розвиток обдарованості здобувачів освіти. Багато дітей й учнівської молоді опиняються в умовах, де немає можливості або існують суттєві перешкоди розвивати свої здібності, брати участь у конкурсах, олімпіадах, творчих програмах або навчатися у спеціалізованих закладах освіти. Актуалізується проблема і тому, що психологічна нестабільність у підлітковому віці може призвести до втрати віри у власні сили, зниження когнітивних функцій, емоційного вигорання, а в довгостроковій перспективі – до втрати людського потенціалу держави.

Однак вивчення впливу війни на психологічний стан і розвиток обдарованої молоді є надзвичайно важливим для: формування системи психологічної підтримки; збереження інтелектуального потенціалу України; розроблення ефективних освітніх і соціально-психологічних програм адаптації; створення адаптивних умов для розвитку і самореалізації обдарованої молоді навіть у кризових ситуаціях.

Також у сучасних умовах освітній процес стикається з низкою складних викликів, що пов'язані як із соціальними, так і з психологічними аспектами навчання. З одного боку, учасники освітнього процесу (учні, студенти, педагоги) перебувають під постійним впливом стресових чинників: високі навчальні навантаження, освітня конкуренція, невизначеність у майбутньому, цифровізація й цифрова трансформація освіти та необхідність швидко адаптуватися до змін в освітньому середовищі. З іншого боку, педагогічна спільнота потребує ефективних механізмів підтримки для розвитку професійної компетентності та подолання деструктивних наслідків воєнного стану та емоційного вигорання.

У цьому контексті соціально-психологічна підтримка резильєнтності суб'єктів освітнього процесу виступає як неодмінний ресурс для забезпечення психологічного комфорту, розвитку емоційної стабільності, формування комунікативних навичок і соціальної компетентності. Адже відсутність системної підтримки може призводити до погіршення мотивації до навчання, зниження успішності, міжособистісних конфліктів у колективі та підвищення ризику психологічних проблем.

Інформаційно-аналітичний супровід (далі – ІАС) освітнього процесу, у свою чергу, забезпечує ефективне управління соціально-педагогічними системами, зокрема і засобами сучасних технологій (освітніх, педагогічних, навчальних, інформаційних, цифрових), а також спрямовує на системну аналітичну діяльність, пов'язану з великими обсягами даних (Beta Data). Засобами ІАС здійснюється систематизація та узагальнення складних інформаційних потоків даних. ІАС забезпечує адекватну освітню діагностику, моніторинг навчання, рейтингування досягнень дітей, учнів, студентів – здобувачів різних ланок освіти, дає змогу використовувати інформацію про успішність, про потреби та особливості розвитку у них обдарованості, сприяє прогнозуванню ризиків та уможливорює прийняття обґрунтованих рішень щодо організації роботи з обдарованою молоддю. Необхідно зазначити, що недостатня інтеграція педагогічного інструментарію обмежує можливості адаптації освітніх програм до індивідуальних потреб обдарованих здобувачів освіти і зменшує ефект від педагогічної підтримки.

Отже, проблемне поле можна сформулювати як комплексне поєднання потреби в системній соціально-психологічній підтримці, спрямованій на формування й розвиток резильєнтності, а також у цьому сенсі забезпеченні адаптивного інформаційно-аналітичного супроводу цього процесу. Це у поєднанні сприяє умовам для підвищення якості освіти, збереження психічного здоров'я суб'єктів освітнього процесу та адаптивного управління освітніми ресурсами.

Адже ІАС резильєнтності обдарованої особистості в умовах воєнного стану є одним із

пріоритетних напрямів її соціально-психологічної підтримки в освітньому процесі. Такий підхід ґрунтується на вагомому науковому здобутку вітчизняної науки і є сенс розглянути його через призму світового досвіду у цьому контексті.

Аналітичний огляд літератури засвідчує, що проблематика обдарованості перебуває у полі уваги як українських, так і зарубіжних учених. В Україні значний внесок у розроблення теоретико-методологічних засад обдарованості здійснили науковці, як-от: Г. Васянович, М. Гальченко, Д. Корольов, Л. Лавренова, М. Левківський, В. Моляко, О. Музика, О. Протас, Л. Хомич, Т. Яценко та ін., а також переважна роль у дослідженнях цього феномену належить дослідникам Інституту обдарованої дитини НАПН України. Їхній науковий доробок зосереджено на визначенні сутності обдарованості, класифікації її видів, створенні педагогічних умов для розвитку інтелектуально та творчо обдарованих дітей. У зарубіжному науковому колі проблеми обдарованості активно вивчають відомі дослідники, як-от: Г. Гарднер, Дж. Рензулі, Л. Сілверман, Дж. Стенлі, Р. Стернберг та ін. – чий концепції стали фундаментом сучасних підходів до розуміння природи обдарованості, її структури та шляхів розвитку. Внесок цих учених посприяв формуванню багатовимірного бачення обдарованості, що охоплює когнітивні, творчі та особистісні характеристики дитини. Проблему резильєнтності суб'єктів освітнього процесу розкривають у своїх працях українські вчені І. Бех, М. Боришевський, Л. Гуменюк, О. Кокун, О. Лазуренко, С. Максименко, Н. Пов'якель, Л. Сохань, Т. Титаренко, а також зарубіжні дослідники Е. Вернер, Н. Гармеезі, Дж. Девідсон, К. Коннор, С. Лутар, А. Мастен, М. Раттер, Д. Січилія, М. Унгар, які вивчають феномен психологічної стійкості, механізми подолання кризових ситуацій і ресурси особистісного розвитку.

В Україні проблемам інформаційно-аналітичного супроводу освіти, педагогіки й психології присвячено науковий доробок дослідників, зокрема Т. Бондаренко, Т. Добко, Л. Дубровіна, І. Іванюк, Л. Ковальська, М. Ростока, Т. Симоненко та ін., які репрезентують наукову школу інформаційного забезпечення освіти. Вони присвятили свої праці формуванню та систематизації цифрових освітніх і науково-педагогічних ресурсів, розробленню технологій інформаційно-аналітичної підтримки педагогів, психологів і дослідників упровадженню електронних інформаційних систем, а також розвитку бібліотечно-інформаційних сервісів для освітнього простору.

Особливо вагомою є інформаційно-аналітична діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України (ДНПБ) імені В. О. Сухомлинського (директор Л. Березівська), зокрема, її структурного підрозділу відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти (завідувачка М. Ростока), дослідники якого спрямовують наукову діяльність на отримання якісних прикладних продуктів наукового, довідкового, практико-орієнтованого характеру – готують аналітичні/бібліографічні/реферативні огляди, довідники, методичні рекомендації та сприяють постійному розвитку електронних ресурсів ДНПБ. Завдяки зусиллям згаданих учених сформовано комплексну систему інформаційно-аналітичного забезпечення освіти, педагогіки і психології, яка позитивно впливає на розвиток педагогічної освіти і науки в Україні.

Аспекти аксіогенезу обдарованої особистості в умовах воєнного стану розкривають дослідники І. Бех, С. Максименко, Т. Титаренко, Л. Сохань, М. Боришевський, О. Кононко, В. Роменець, Н. Чепелева, які вивчають механізми формування ціннісних орієнтацій, морально-духовних якостей і стійкості особистості в умовах суспільних викликів. У зарубіжній науковій традиції проблему ціннісного розвитку й аксіологічних засад обдарованості в контексті кризових ситуацій вивчають Х. Гарднер, А. Маслоу, Р. Стернберг, К. Роджерс та ін., які наголошують на ролі внутрішніх цінностей, мотиваційних структур, моральної відповідальності та особистісної стійкості у розвитку талановитої молоді.

Наявний науковий здобуток дає змогу осмислити процес аксіогенезу обдарованих дітей і підлітків у період війни як складний, багатовимірний феномен, що залежить від соціального середовища, психологічної підтримки, освітніх впливів і особистісних ресурсів. Для реалізації означених наукових підходів і забезпечення практичної підтримки педагогів, психологів і

науковців особливе значення має інформаційно-аналітичний супровід, який реалізується через фонди провідних українських бібліотек, що дає можливість дослідникам і практикам отримувати доступ до науково обґрунтованих матеріалів і реалізовувати концепції розвитку обдарованості в освітньому процесі.

Так, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/>) завдяки величезному універсальному фонду ($\approx 15\text{--}16$ млн од.) є надзвичайно важливою для дослідників у найрізноманітніших галузях, зокрема з педагогіки і психології обдарованості. Великі фонди НБУВ забезпечують глибоку ресурсну базу. У каталогах бібліотеки знайдено 360 книг, 24 журнали, 68 авторефератів і дисертацій, у реферативних базах «Україніка наукова» та «Наукова періодика України» 1044 та 1500 записів відповідно, у яких висвітлено проблеми обдарованості.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3>) як університетська наукова бібліотека, має значні наукові й освітні ресурси, які можуть бути дуже корисні для науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти, викладачів і дослідників у галузі педагогіки, освітніх методик, психології обдарованості. Зокрема, у її фонді зосереджено 153 джерела щодо обдарованої особистості.

Державна науково-педагогічна бібліотека імені В. О. Сухомлинського (<https://dnspb.gov.ua/ua>), фонд якої менший за загальні національні бібліотеки, активно підтримує освітянські дослідження з питань обдарованості. В електронному каталозі бібліотеки зосереджено 71 книгу, 1939 статей з періодичних видань, 14 рідкісних книг, 59 дисертацій і 876 збірників і статей із них, у яких висвітлено питання розвитку обдарованої особистості.

Мета дослідження: визначення ефективних підходів ІАС соціально-психологічної підтримки обдарованої молоді в умовах воєнного стану. **Завдання дослідження:** аналіз психологічних особливостей обдарованої особистості, оцінку впливу воєнного середовища на психоемоційний стан, а також розроблення рекомендацій щодо організації підтримки на індивідуальному та груповому рівнях задля формування резильєнтності у здобувачів різних ланок освіти.

Основні результати дослідження. Розглянемо психологічні особливості обдарованої особистості, яка характеризується високим рівнем інтелектуального розвитку, творчими здібностями та здатністю до самостійного навчання. Дослідження показують, що обдаровані діти та молодь мають підвищену чутливість до зовнішніх подразників і часто відчують емоційні коливання значно сильніше за однолітків [7]. Вони володіють аналітичним мисленням, здатністю швидко узагальнювати інформацію, критично оцінювати ситуацію та генерувати нестандартні рішення. Особливістю обдарованих осіб є підвищена внутрішня мотивація до пізнання, прагнення до самовдосконалення та пошуку сенсу у своїй діяльності.

Зазначимо, що в умовах воєнного стану, що переживає сучасне українське суспільство, особливо гостро постає питання формування, розвитку і збереження резильєнтності дітей та учнівської молоді, зокрема обдарованих здобувачів освіти. Адже обдарована особистість відзначається високим інтелектуальним, творчим і соціальним потенціалом, що потребує особливих умов розвитку та підтримки. Однак воєнні дії накладають додатковий емоційний і психологічний тиск, створюють ризики стресових реакцій, зниження мотивації та порушення соціальної взаємодії. Звісно, що страх, втрати, руйнація інфраструктури, змінена соціальна тканина – усе це створює серйозні ризики для психоемоційного здоров'я, когнітивного функціонування та самореалізації обдарованих здобувачів освіти під час російсько-української війни.

Дослідження фахівців у галузі психології освіти свідчать, що обдаровані діти у кризових умовах часто стикаються із синдромом «згасання здібностей», втратою мотивації до навчання, зниженням рівня творчої активності, а також підвищеною тривожністю та дезадаптацією. За таких умов обдарована особистість ризикує зіткнутися з «втратою таланту» через відсутність належної соціально-психологічної підтримки, яка має забезпечити не лише стабілізацію емоційного стану,

а й сприяння процесам самопізнання, рефлексії та розвитку внутрішніх ресурсів [10; 20]. Також значення набуває інформаційний супровід освітньої діяльності, що полягає у системному зборі, обробленні, аналізі та поширенні психолого-педагогічної, медичної й соціальної інформації, що забезпечує ухвалення науково обґрунтованих рішень щодо підтримки й розвитку обдарованих осіб у період суспільних потрясінь [4]. Такий супровід виконує роль інтелектуально-аналітичного «мосту» між науковими знаннями та практичною діяльністю освітніх і психологічних інституцій. Дослідження цих аспектів має важливе практичне значення для педагогів, психологів, батьків та освітніх установ, оскільки створює можливість забезпечити стійкість і розвиток потенціалу молоді під час суспільних криз. Тим самим, у воєнний період ці характеристики стають подвійним чинником: з одного боку, вони допомагають адаптуватися, швидко реагувати на зміни, знаходити творчі виходи з кризових ситуацій; з іншого – підвищена чутливість і схильність до самоаналізу можуть призводити до емоційного перевантаження, підвищеної тривожності та страху за власне життя та здоров'я близьких. Адже часто обдаровані особистості відчують внутрішній конфлікт між бажанням активно діяти та відчуттям безпорадності, що може проявлятися у вигляді соціальної ізоляції, зниження концентрації, конфліктів в освітньому середовищі або надмірної самокритики [1]. Тут особливої уваги потребує емоційна сфера обдарованих осіб: вони швидко реагують на зміни в оточенні, можуть проявляти підвищену чутливість до страждань інших, демонструвати сильне співпереживання та співчуття. Це робить їх не лише вразливими до стресових ситуацій, але й потенційно ефективними агентами підтримки для інших у кризових умовах, якщо їм надають відповідну опору. Обдаровані особистості також відзначаються підвищеною потребою у визнанні та самореалізації, що впливає на їхню мотивацію до навчання та творчої діяльності навіть у складних умовах. Тобто в умовах війни важливим для них є баланс між стимулюванням їхнього потенціалу та запобіганням емоційному вигоранню. Актуальною стає проблема збереження, підтримки й розвитку резильєнтності обдарованих осіб – дітей, підлітків, молоді, які мають високий потенціал, талант чи схильності до науково-творчої діяльності.

Отже, сучасна система підтримки обдарованих осіб у кризових умовах має ґрунтуватися на доказових даних, регулярному моніторингу, оперативному аналітичному реагуванні, а також на міжінституційній взаємодії бібліотек, освітніх закладів і психологічних служб [3].

Першим етапом є моніторинг їхнього психоемоційного та соціального стану, що включає збір даних про рівень емоційної стабільності, когнітивну активність, ризики дезадаптації та запити на підтримку через анкетування, онлайн-опитування, інтерв'ю, спостереження в освітньому середовищі [8]. Потрібно відслідковувати динаміку змін, що відбуваються у психоемоційному стані до, під час і після впливу воєнних подій. Систематичний моніторинг дозволяє виявити як позитивні тенденції (ресурсність, адаптивність), так і деструктивні (виснаження, втрата мотивації), що потребують цілеспрямованих психолого-педагогічних втручань [10]. У цьому векторі важливу роль у цьому процесі відіграватимуть бібліотечно-інформаційні інституції, які готують аналітичні дослідження розвитку обдарованих осіб в умовах соціально-турбулентних потрясінь. Тим самим, на основі зібраних емпіричних даних проводиться аналітичне оброблення – поєднання кількісних і якісних методів, спрямованих на виокремлення типових проблем, закономірностей і визначення груп ризику [20]. Отже, результатом цього етапу є формування профілів підтримки резильєнсу – аналітичних портретів обдарованих осіб, які демонструють різні рівні потреб у допомозі: від індивідуальної терапевтичної підтримки до групових або кризових інтервенцій [1, 2]. У такий спосіб констатуємо, що аналітична діяльність, яка здійснюється на першому етапі підтримки резильєнтності обдарованих осіб, забезпечує підґрунтя для ухвалення управлінських рішень в освітній політиці та психологічному їх супроводі, а також сприяє побудові науково-обґрунтованих стратегій аксіогенезу обдарованості.

Наступним етапом є прогнозування тенденцій розвитку стану обдарованої учнівської молоді та моделювання рекомендацій для практичної роботи фахівців із зазначеним контингентом. На

основі даних й аналітичних висновків, отриманих шляхом моніторингу, розробляються алгоритми реагування на кризові прояви, пропонуються превентивні заходи, психокорекційні технології (зокрема логотерапія, групова дереклексія, арттерапія, метафоричні карти).

Рекомендаційні моделі мають включати побудову сценаріїв розвитку ситуацій, що враховують можливі ескалації, порушення або руйнування освітнього процесу чи евакуацію, та визначають оптимальні форми підтримки резильєнтності [4].

Виокремимо практичні аспекти підтримки резильєнтності обдарованої особистості, як-от: індивідуальні консультації психолога для корекції тривожності, розвитку саморегуляції та підтримки навчальної мотивації; групові тренінги з розвитку емоційного інтелекту, комунікативних навичок і співпраці в команді; творчі та наукові проекти, що дозволяють реалізовувати потенціал без додаткового стресу, стимулюють креативне мислення та самовираження; вправи з психоемоційної стабілізації (медитації, дихальні практики, арттерапія), що допомагають знизити рівень стресу та підтримати психологічну стійкість; інтеграція у волонтерські та соціально значущі ініціативи, що формує відчуття власної ефективності та значущості діяльності.

Отже, при наявності соціально-психологічної підтримки резильєнтності обдаровані особистості у кризових умовах можуть демонструвати поєднання вразливості та потенціалу, що робить їх не лише цінним ресурсом для розвитку суспільства, а й об'єктом особливої педагогічної та психологічної уваги.

Зауважимо, що в умовах воєнного стану українські бібліотеки стали не лише осередками збереження культурної спадщини, а й центрами психологічної, освітньої та соціальної підтримки обдарованої молоді. Діяльність бібліотек базується на поєднанні аналітичного моніторингу потреб користувачів, психологічного консультування, створення безпечного середовища для самореалізації та спілкування.

Представимо досвід провідних українських бібліотек. Національна бібліотека України для дітей (<https://chl.kiev.ua/>) (Київ) реалізує програму «Підтримка через читання» – комплексну ініціативу, спрямовану на психоемоційну стабілізацію дітей і підлітків через літературну терапію, інтерактивні читання, артзаняття та онлайн-консультації, в рамках якої використовується інформаційно-аналітичний моніторинг читацьких інтересів через електронну систему обліку користувачів; на основі аналізу потреб створюються персоналізовані добірки книжок із психологічним або мотиваційним змістом; функціонує віртуальна психологічна приймальня, де фахівці надають онлайн-консультації обдарованим дітям і їхнім батькам.

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого (<https://nlu.org.ua/>) запровадила систему «Інформаційно-аналітичного моніторингу користувацьких запитів», яка дозволяє відстежувати зміни в освітніх і наукових інтересах молоді в умовах війни; на основі зібраних даних бібліотека формує цифрові добірки ресурсів для підтримки обдарованих здобувачів освіти – психологічні тренінги, онлайн-курси, віртуальні виставки; організовуються зустрічі з науковцями та митцями, що сприяє розвитку креативного мислення молоді.

Одеська національна наукова бібліотека (<https://odnb.odessa.ua/>) у 2023–2024 рр. започаткувала проект «Бібліотерапія під час війни», який використовує дані читачів і психологічних запитів користувачів для створення адаптаційних програм; проводяться семінари та групові заняття для підлітків із підвищеним рівнем тривожності; на базі бібліотеки створено центр емоційної стійкості, де діти можуть спілкуватися, брати участь у тренінгах і творчих майстернях.

Львівська обласна бібліотека для юнацтва імені Романа Іваничука (<http://bibliotekanarynku.com/>) підтримує молодь через проект «Психологічна безпека в інформаційному просторі», який поєднує елементи цифрової грамотності, інформаційної безпеки та психологічної просвіти; на базі бібліотеки проводяться тренінги для здобувачів освіти із розвитку емоційного інтелекту та критичного мислення; використовується аналітика соцмереж і запитів користувачів, що дає змогу коригувати зміст програм відповідно до актуальних проблем молоді.

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка (<https://korolenko.kharkov.com/>) розробила інформаційно-аналітичну платформу «Єднання» для освітян, психологів і здобувачів освіти. Ця платформа об'єднує ресурси з психології, педагогіки, резильєнтності, методики розвитку обдарованості. На ній передбачено систему зворотного зв'язку, що дає можливість користувачам ділитися власним досвідом і формувати спільноти підтримки.

Можемо констатувати, що українські бібліотеки, зокрема й університетські, відіграють мультифункціональну роль у соціально-психологічній підтримці обдарованих здобувачів освіти: від аналітичного центру до соціально-психологічного простору. Вони забезпечують моніторинг їхніх освітніх і психологічних потреб, інформаційно-аналітичне прогнозування тенденцій розвитку обдарованості, організацію психологічних заходів для стабілізації емоційного стану та організовують підтримку формування й розвитку цифрової компетентності суб'єктів освітнього процесу як інструменту самозбереження. Цей досвід також свідчить, що українські бібліотеки стали важливими осередками резильєнтності, сприяючи не лише збереженню знань, а й формуванню психологічної стійкості обдарованої молоді в умовах війни.

Отже, ефективність соціально-психологічної підтримки резильєнтності обдарованої особистості в умовах воєнного стану значною мірою залежить від наявності дієвих механізмів інформаційно-аналітичного супроводу, здатних забезпечити комплексну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу, науковими установами, бібліотеками, психологічними службами й органами державного управління [4]. Розроблені механізми створюють основу для збирання, структурування, оброблення та поширення релевантної інформації, необхідної для прийняття рішень у сфері освіти, психології та соціального захисту обдарованої особистості. У структурі цього супроводу можна виокремити кілька взаємопов'язаних складників, зокрема, електронні платформи й бази даних, анкетні й діагностичні інструменти онлайн, бібліотечно-бібліографічна інфраструктура, аналітичні модулі та цифрові інструменти, служби зворотного зв'язку та мережеві консолідації. ІАС у науці розглядається як система цілеспрямованих дій, що забезпечує збирання, оброблення, аналіз, зберігання та поширення інформації з метою підтримки досліджень і прийняття ефективних рішень у сфері освіти. Такий супровід є функціональним компонентом інтелектуальної інфраструктури освіти, яка формує аналітичну базу для управлінських, методичних і наукових рішень. Тобто він виконує низку функцій: інформаційну – забезпечення доступу до даних і знань; аналітичну – виявлення тенденцій, зв'язків, закономірностей; комунікаційну – сприяння науковому діалогу; інноваційну – підтримка нових форм досліджень і навчання.

Розглядаючи нашу проблематику в теоретико-практичній площині згідно з ЮНЕСКО та OECD [20], сучасна освітня аналітика спирається на чотири складника: ресурси – бази даних, електронні бібліотеки, аналітичні звіти; технології – цифрові платформи, системи управління знаннями; методології – стандарти опису, класифікації, аналітичні інструменти; людський потенціал – аналітики, бібліотекарі, науковці, педагоги. Така інфраструктура сприяє доказовій освітній політиці та створює можливість інтеграції науки, практики й управління. Адже, обдарованість – це комплексне системне явище, що охоплює когнітивні, емоційні, соціальні й мотиваційні характеристики особистості. Тому її дослідження потребує даних, які відображають розвиток інтелекту, креативності, досягнень і середовища. У цьому сенсі інформаційно-аналітичний супровід у цій сфері має базуватись на принципах: інтегрованості даних (психологічних, педагогічних, соціальних); неперервного моніторингу розвитку обдарованих дітей; доступності інформації для освітян і дослідників; відкритості результатів у межах етичних і правових норм.

У цьому контексті необхідно звернути увагу на величезний здобуток світового досвіду щодо вивчення обдарованої особистості та її формування і розвитку. Зазначимо, що на світовому рівні сформувались три моделі дослідження обдарованості: централізована (США, Канада) – створення національних центрів дослідження обдарованості; децентралізована мережева (ЄС) – об'єднання локальних баз через єдині стандарти; гібридна (оптимальна для України) – поєднання

централізованої координації з регіональною автономією.

Відмітимо, що принципи відкритої науки передбачають відкритий доступ до результатів досліджень, репозиторіїв, методик і даних. Це забезпечує прозорість і відтворюваність наукових результатів; дає можливість участі освітян і батьків у дослідницькому процесі; сприяє зменшенню «інформаційного розриву» між центром і регіонами; забезпечує підвищення якості освітніх рішень для підтримки обдарованих дітей.

До того ж, ІАС є одним із ключових інструментів забезпечення ефективної соціально-психологічної підтримки резильєнтності обдарованої особистості, особливо в умовах кризових подій, а саме воєнний стан. Його суть полягає у систематичному зборі, аналізі та використанні даних про психоемоційний стан, освітні потреби й ресурси обдарованої молоді для планування та реалізації індивідуальних програм розвитку [5]. Одним із основних етапів ІАС є моніторинг джерелознавчого та історіографічного контенту з вивчення психоемоційного стану, який включає матеріали опитування, онлайн-тестів, психологічні діагностики та аналітичні інтерв'ю з метою виявлення рівня тривожності, мотивації, соціальної активності. Необхідно відмітити, що у сучасних освітніх середовищах активно застосовуються цифрові інструменти моніторингу (Google Forms, Mentimeter, SurveyMonkey), які дають змогу швидко збирати дані та аналізувати тенденції.

Наведемо приклади міжнародних практик ІАС:

1. У бібліотеках США, зокрема у Гарвардському університеті (<https://www.harvard.edu/>) діє система Student Wellbeing Dashboard, яка відстежує емоційний стан здобувачів освіти через добровільні анонімні опитування, що допомагає керівництву планувати психологічну підтримку; аналіз потреб і ресурсів, метою якого є виявлення не лише проблемних зон, але й внутрішніх ресурсів обдарованої особистості – креативності, самоорганізації, соціальної активності. Так, Гарвардська бібліотечна система (Harvard Library, США) реалізує проєкт «Mindfulness and Study Support», у межах якого здобувачі освіти отримують доступ до онлайн-аналітики власного рівня стресу, а також рекомендацій щодо курсів із саморегуляції. Бібліотека Конгресу (Library of Congress, США) впроваджує цифрову платформу Learning Analytics for Youth, що об'єднує освітні ресурси, аналітичні дані та програми підтримки творчої молоді, зокрема обдарованих підлітків, які працюють над науковими проєктами.

2. У Британській бібліотеці (The British Library. <https://www.bl.uk/>) створено Learning and Research Support Hub, який здійснює аналіз запитів користувачів і на основі аналітики формує добірки ресурсів, тренінгів і консультацій. Британська бібліотека реалізує проєкт «Inspiring Futures», який використовує аналітичні дані про користувачів для розроблення програм менторської підтримки молодих дослідників і креативних особистостей.

3. У Канадській національній бібліотеці та архівах (Library and Archives Canada. <https://www.canada.ca/en/library-archives/services/public/visit/ottawa.html>) реалізовано програму Youth Empowerment through Knowledge, яка використовує аналітику цифрових платформ для визначення тем, що найбільше цікавлять молодь, і відповідно до цього коригує навчальні курси; розроблення програм підтримки, коли на основі отриманих даних формуються індивідуальні й групові програми розвитку, адаптації та психологічного супроводу (створення менторських програм для обдарованих здобувачів освіти); запровадження інтерактивних платформ для саморозвитку та рефлексії (наприклад, Moodle, Edmodo, Canvas); включення елементів гейміфікації для підвищення мотивації та залученості.

4. Бібліотека Торонто (<https://www.torontopubliclibrary.ca/>) запровадила програму «Digital Wellbeing Lab», спрямовану на розвиток цифрової грамотності, психологічної стійкості та саморегуляції серед молоді (аналітична система дає можливість відстежувати емоційний стан користувачів через онлайн-опитування).

Варто зауважити, що перевагами та перспективами запровадження ІАС є забезпечення персоналізованого підходу до розвитку обдарованої молоді; своєчасне реагування на

психоемоційні проблеми в умовах воєнного стану; формування цифрової культури самоаналізу та рефлексії серед здобувачів освіти; підвищення ефективності міждисциплінарної співпраці між освітянами, психологами та аналітиками. Отже, впровадження ІАС у бібліотечному, освітньому та психологічному середовищах створює умови для формування цілісної системи підтримки обдарованої молоді, що сприяє збереженню її психічного здоров'я, мотивації до саморозвитку та стійкості в умовах воєнних викликів.

Концептуальні та методологічні засади ІАС підтримки резильєнтності обдарованої особистості мають включати:

1. Теорії обдарованості та інтелектуального розвитку, що розглядають талант як системну характеристику особистості, яка може проявлятися в різних сферах діяльності, але потребує сприятливого соціального середовища.

2. Психолого-педагогічні моделі підтримки резильєнтності – інтервенційні програми, супервізійні та менторські практики, які дають змогу обдарованій особистості подолати деструктивні наслідки стресу та повернутися до конструктивної самореалізації.

3. Інформаційно-аналітичні підходи до моніторингу та управління даними, які передбачають систематичне збирання емпіричних матеріалів, їхнє оброблення, узагальнення та створення рекомендацій для психологів, педагогів і батьків.

4. Інтеграцію бібліотечно-інформаційних і соціально-психологічних інструментів – створення електронних баз даних, аналітичних оглядів, методичних порталів, які сприяють розповсюдженню знань про особливості розвитку обдарованої особистості в умовах війни.

Отже, формування ІАС для підтримки обдарованої особистості є необхідною умовою збереження інтелектуального потенціалу нації та гуманістичного розвитку освіти в умовах форсмажорних обставин, обставин непереборної сили. Завдання ІАС соціально-психологічної підтримки резильєнтності обдарованої особистості нині набувають системного характеру. В умовах воєнного стану вони спрямовані на інтеграцію аналітичних, психологічних і педагогічних механізмів у єдину модель допомоги, здатну оперативно реагувати на виклики кризового середовища. ІАС передбачає створення централізованої бази знань, електронних платформ, інтерактивних аналітичних ресурсів, що містять актуальні методичні матеріали, дослідницькі результати, психологічні поради, тематичні кейси з практики роботи з обдарованими здобувачами освіти.

Такі ресурси забезпечують оперативний обмін інформацією між педагогами, психологами, бібліотекарями, батьками та громадськими організаціями.

Важливим аспектом у цьому сенсі є налагодження комунікації між усіма стейкхолдерами, які залучені до процесу підтримки обдарованої молоді: психологами, педагогами, бібліотеками, місцевими громадами, державними структурами тощо. Цей напрям охоплює організацію інтерактивних платформ і професійних спільнот, проведення науково-практичних семінарів, конференцій, круглих столів, вебінарів для обговорення актуальних проблем і пошуку інноваційних підходів.

Інформаційно-аналітичний супровід у системі підтримки обдарованих осіб у воєнний час – це багаторівнева структура, яка об'єднує моніторинг, аналіз, прогнозування, інформаційне забезпечення та координацію дій між усіма учасниками освітнього процесу. Його ефективність залежить від взаємодії наукових, бібліотечних, освітніх і психологічних інституцій, що забезпечують реалізацію принципів гуманізму, резильєнтності та розвитку інтелектуального потенціалу держави [8; 13; 14].

Отже, бібліотечна система виступає інтелектуальним ядром інформаційно-аналітичного супроводу. Бібліотеки, зокрема Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, забезпечують доступ до науково-освітніх, психологічних і методичних ресурсів у цифровому форматі, формують тематичні виставки та аналітичні добірки з проблем

розвитку обдарованості в кризових умовах [4; 6; 17; 18; 19]. ДНПБ активно розвиває цифрові сервіси, що дозволяють користувачам отримувати дистанційний доступ до матеріалів про обдарованість у кризових умовах. Бібліотечно-бібліографічна інфраструктура також забезпечує верифікацію джерел і створення електронних карт знань, що відображають науковий і практичний досвід із теми. ДНПБ реалізує низку міжбібліотечних ініціатив, спрямованих на об'єднання інформаційних ресурсів педагогічних бібліотек України [6]. ДНПБ активно сприяє координації таких заходів, виступаючи інформаційним хабом, який об'єднує педагогічні бібліотеки України для забезпечення сталого розвитку освіти навіть в умовах війни [6; 15; 16]. ДНПБ активно розвиває електронні інформаційно-аналітичні ресурси, що забезпечують доступ до наукових публікацій, електронних збірників і матеріалів із проблематики обдарованості. У співпраці з Інститутом обдарованої дитини НАПН України створено аналітичний інформаційний модуль для фіксації динаміки психоемоційних станів обдарованих здобувачів освіти [2; 3].

Представимо ключові елементи практичної діяльності ДНПБ, які ілюструють, як може бути реалізований якісний інформаційно-аналітичний супровід (табл. 1):

Таблиця 1

Інформаційно-аналітичний супровід ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

Напрямок	Приклади діяльності / ресурси	Значення для досліджень обдарованості
Структура та функції бібліотеки	ДНПБ є науково-дослідною установою у складі НАПН України, з відділом науково-інформаційно-аналітичного супроводу освіти (ВНІАСО), а також відділами цифрових технологій, педагогічного джерелознавства та біографістики.	Забезпечує методичну й аналітичну базу, підтримку бібліографічних і наукових потреб дослідників обдарованості.
Аналітичні огляди та інформаційні ресурси	Публікації: аналітичні огляди, які підготовлені ДНПБ за темами «Цифрові інструменти для подолання освітніх втрат», «Штучний інтелект у системі розвитку цифрової компетентності педагогів», «Сучасні автоматизовані бібліотечні інформаційні системи» тощо.	Дають змогу ознайомитися з новими тенденціями, технологіями, порівняльними дослідженнями, сприяють теоретичному та практичному обґрунтуванню програм підтримки обдарованості.
Цифрові колекції та бази знань	Проекти: «Колекції цифрових освітніх ресурсів: оглядове видання»; посібник «Сучасні технології візуалізації колекцій цифрових освітніх ресурсів»; створення цифрових каталогів, електронних віртуальних читальних залів.	Забезпечують доступ до методичних матеріалів, історичних, культурних і педагогічних джерел, які можна використовувати у роботі з обдарованими учнями – наприклад, для творчих проєктів, дослідницьких завдань.
Аналітичні видання та бюлетені	«Аналітичний вісник у сфері освіти й науки», довідково-бібліографічні покажчики, огляди, тематичні збірники.	Дає змогу систематизувати інформацію, порівнювати результати, відслідковувати тенденції, готувати матеріали для педагогів, дослідників, освітніх керівників.
Реагування на актуальні виклики	У період війни – проєкти: інформаційний супровід освітян щодо подолання наслідків війни, аналітичні, реферативні, бібліографічні огляди; аналітичне забезпечення психолого-педагогічних аспектів; інформаційно-аналітичні ресурси «Віртуальний читальний зал освітянина».	Показують, як система супроводу може бути адаптована до кризових умов; як зберігати доступ до ресурсів навіть в умовах обмежень; як підтримувати дослідників і педагогів, які працюють в екстрених ситуаціях.
Співпраця, координація і мережевість	ДНПБ координує освітянські бібліотеки МОН та НАПН; бере участь у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних проєктах; обмін інформаційними ресурсами; методичний супровід; вебінари, семінари.	Дозволяє поширювати доступ до ресурсів на всю країну, зменшувати територіальні розриви; обмін кращими практиками; підвищувати загальний рівень ІКТ-компетентності серед освітян.

Продемонструємо переваги та виклики досвіду бібліотек України в інформаційно-аналітичному супроводі проблематики обдарованості (табл. 2):

Таблиця 2

**Інформаційно-аналітичний супровід обдарованої особистості:
переваги і виклики досвіду бібліотек України**

Переваги	Виклики
Широкий фонд – як традиційних, так і електронних носіїв; рідкісні видання, педагогічні та психологічні матеріали.	Незважаючи на вигідне положення та ресурси, існують регіональні диспропорції: доступ до електронних ресурсів і цифрової інфраструктури може бути обмежений у менш забезпечених регіонах.
Офіційне визнання як галузевого центру, що дає можливість легше інтегруватись у наукові й освітні політики, отримувати фінансування і підтримку.	Не всі ресурси мають відкритий доступ – деякі матеріали є внутрішніми чи з обмеженнями (лише для зареєстрованих користувачів або бібліотек).
Акцент на аналітиці та моніторингу, адаптації ресурсів до актуальних потреб (воєнний стан, цифрові трансформації) демонструє гнучкість і оперативність.	Потрібно постійно оновлювати цифрові платформи, забезпечувати їхню зручність, інтероперабельність, пошукові можливості, метадані, мовні версії (особливо українська/багатомовність) тощо.
	Фінансово-технічні ресурси, а також кадрові (спеціалісти з цифрової бібліотечної аналітики, IT-інженери, фахівці з великих даних) можуть бути недостатні для масштабної реалізації проєктів.

Отже, можемо зробити висновки, що механізми інформаційно-аналітичного супроводу – це багатофункціональна система, що поєднує цифрові технології, бібліотечно-інформаційні ресурси, психолого-педагогічні інструменти та комунікаційні сервіси. Їхня взаємодія створює основу для забезпечення резильєнтності, ефективності й гуманістичного спрямування підтримки обдарованої особистості у воєнний період [4].

Успішна модель ІАС підтримки резильєнтності обдарованої особистості у кризових умовах має бути адаптивною, мобільною та багаторівневою та поєднуватиме дистанційні та очні форми роботи, використовувати мультимодальні ресурси – від онлайн-курсів до друкованих матеріалів і мобільних консультаційних пунктів. Системність і гнучкість такої підтримки мають забезпечувати інформаційно-аналітичні центри, що накопичують і поширюють релевантні матеріали, досвід, аналітику. Одним із таких центрів і є Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, яка виступає інтегратором знань, комунікатором між наукою й практикою та платформою взаємодії педагогів, психологів і бібліотекарів [3]. Адже основна місія ДНПБ полягає у створенні, збереженні, систематизації та поширенні педагогічного знання. Вона виконує функції науково-дослідного, координаційного, методичного, інформаційно-аналітичного та освітнього центру [4; 6]. До ключових напрямів діяльності ДНПБ належать: формування наукових фондів і цифрових репозитаріїв із педагогіки, психології, освіти; науково-інформаційна діяльність – підготовка аналітичних довідок, показників, бібліографічних баз даних, електронних каталогів; координація освітянських бібліотек, надання методичної допомоги й стандартизація бібліотечних процесів у галузі освіти; редакційна діяльність – видання фахових журналів, електронних збірників, методичних матеріалів [3; 17]; науково-освітня робота – проведення семінарів, круглих столів, лекторіїв, курсів підвищення кваліфікації. Особливу увагу бібліотека приділяє розвитку цифрових сервісів – електронних каталогів, порталів, інформаційних баз, що забезпечують відкритий доступ до науково-педагогічних знань. У контексті підтримки резильєнтності обдарованих осіб ДНПБ може виступати як інформаційно-аналітичний центр, який акумулює, систематизує та поширює матеріали з проблематики обдарованості, інноваційних методик, психологічної підтримки та освітніх практик [1; 3].

ДНПБ активно розвиває діяльність у напрямках, які опосередковано підтримують розвиток обдарованої молоді у воєнних умовах. Зокрема, реалізуються ініціативи, спрямовані на збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів під час війни, забезпечення цифрової стійкості та відновлення культурної спадщини («Бібліотеки в реаліях війни», 2023) [6]. Із 2022 року бібліотека проводить низку проєктів у сфері цифрової трансформації освітніх ресурсів, розроблення візуалізацій колекцій, створення електронних баз знань і репозиторіїв, що містять педагогічні та психологічні дослідження [3]. ДНПБ, як координатор мережі освітянських бібліотек, має потенціал широкого охоплення інформаційно-аналітичними продуктами – базами даних, порталами, електронними показниками – усіх регіонів України, включно з тимчасово переміщеними громадами.

Крім того, аналіз наукових публікацій показує, що серед прямих системних проєктів, які б спеціально фокусувалися на соціально-психологічній підтримці резильєнтності обдарованої особистості у воєнних умовах, можна вважати онлайн-проєкт «Освіта і наука в умовах війни». Проте залишається перспективною ніша розвитку бібліотеки в контексті інтеграції педагогічної та психологічної підтримки резильєнтності обдарованих здобувачів освіти [9]. У цьому векторі корисним середовищем в умовах воєнного стану є «Віртуальний читальний зал освітянина», який є відкритим сховищем для кейсів і практичних матеріалів для психологів і педагогів. Такий ресурс сприяє накопиченню і поширенню доказових практик у сфері підтримки резильєнтності освітян [6].

Також на базі ДНПБ функціонує відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти (завідувач М. Ростока), що здійснює наукові дослідження у галузі формування та впровадження системи ІАС педагогіки, психології й освіти України в умовах глобальних інформаційних впливів [там само], який створює науково-обґрунтовану політику підтримки резильєнтності освітян і здобувачів освіти, зокрема й обдарованих, у кризових умовах [9; 11; 12].

На нашу думку, ДНПБ може виступити науково-методичним центром для: розроблення рекомендацій і протоколів дій психологів і педагогів; організації вебінарів і семінарів за темою «Психологічна підтримка обдарованих у воєнний час»; розгортання дистанційних і гібридних гуртків для розвитку здібностей дітей, які перебувають у зоні ризику або евакуації. Бібліотека може стати інформаційним вузлом для співпраці між науковими інститутами, університетами, громадськими організаціями, які займаються підтримкою обдарованих. Це передбачає спільні бази даних, міжвідомчі проєкти, аналітичні огляди.

У воєнних умовах критично важливо забезпечити неперервність доступу до знань. ДНПБ може: підтримувати офлайн-доступ до ресурсів через мобільні бібліотечні осередки; здійснювати архівування та резервне копіювання баз даних; створювати локальні копії освітніх матеріалів для регіонів зі слабким інтернетом.

Необхідно продовжувати публічну активність, яка формує позитивний образ інтелектуальної культури під час війни: організація тематичних виставок, віртуальних екскурсій, лекцій, конкурсів; залучення громадських і міжнародних партнерів до підтримки творчих ініціатив обдарованих дітей; висвітлення успішних історій і практик самореалізації молоді в складних умовах [3; 4].

Отже, ДНПБ може стати не лише сховищем знань, а й активним агентом гуманітарної стійкості, що формує середовище для розвитку й підтримки обдарованості навіть у кризових ситуаціях.

Висновки. В умовах воєнного стану інформаційно-аналітичний супровід стає невід’ємним інструментом стабілізації освітнього та психологічного середовища, у якому розвивається обдарована особистість. Його ключовими функціями є моніторинг, аналітика, координація між інституціями та забезпечення доступу до достовірних психолого-педагогічних ресурсів.

Інформаційно-аналітична підтримка сприяє зниженню ризиків дезадаптації серед обдарованих дітей і молоді, дозволяє відстежувати їхній психоемоційний стан, формувати персоналізовані профілі супроводу, адаптувати програми розвитку до мінливих умов війни. Вона забезпечує науково обґрунтоване прийняття рішень у сфері соціально-психологічної підтримки, інтегруючи педагогічні, медико-психологічні та інформаційні підходи.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського має унікальний потенціал для виконання ролі координаційного центру у цій сфері. Як галузевий науково-методичний осередок системи НАПН України, бібліотека вже виконує функції збору, зберігання та поширення педагогічного знання, підтримує мережу освітянських бібліотек і цифрових платформ. Її інфраструктурні можливості – електронні каталоги, бази даних, аналітичні звіти, вебпортали – можуть бути трансформовані у модуль ІАС обдарованості. Для цього доцільно розгорнути спеціалізовані проекти, спрямовані на: створення репозиторію методичних матеріалів із підтримки обдарованих у кризових ситуаціях; організацію аналітичної служби моніторингу психолого-педагогічного стану освітнього середовища; налагодження партнерств з Інститутом психології імені Г. С. Костюка, ІОД НАПН України, УДПУ, місцевими громадами; розроблення навчальних курсів і вебінарів з проблеми «Обдарованість і резильєнтність у воєнний час».

Такі ініціативи дадуть змогу інституціоналізувати підтримку обдарованих як стратегічний напрям державної освітньої політики. Вони також сприятимуть формуванню нової культури роботи з обдарованими – гуманістично зорієнтованої, цифрово підкріпленої, соціально чутливої.

Важливим напрямом розвитку є використання цифрових технологій у поєднанні з психологічними інструментами: онлайн-опитування, аналітичні панелі, чатботи для зворотного зв'язку, інтеграція баз даних. Це створює передумови для побудови національної системи обдарованості, заснованої на даних і доказовій аналітиці.

У перспективі ДНПБ може стати центральним інформаційним вузлом, що поєднує бібліотечну, освітню, наукову та психологічну інфраструктури. Її роль трансформується від традиційного сховища знань до активного агента соціально-психологічної підтримки, здатного забезпечити сталість, гнучкість і гуманістичний вектор розвитку української освіти навіть у найскладніших умовах війни. Проведене дослідження підтверджує, що обдарована особистість у воєнних умовах є особливо вразливою до психоемоційних стресів, але й водночас має високий потенціал для адаптації та розвитку за умови належної підтримки. Соціально-психологічна підтримка повинна бути комплексною та включати педагогічні, психологічні та інформаційно-аналітичні аспекти.

ІАС дозволяє своєчасно виявляти потреби обдарованих осіб, оцінювати рівень їхнього психоемоційного стану та адаптувати програми підтримки. Практичні рекомендації включають створення безпечного освітнього середовища, активне використання онлайн-платформ для навчання та комунікації, а також залучення молоді до волонтерських і творчих ініціатив.

Отже, забезпечення інформаційно-аналітичного супроводу соціально-психологічної підтримки резильєнтності обдарованої особистості в умовах воєнного стану є ключовим чинником збереження її потенціалу, розвитку лідерських якостей. **Подальші дослідження** мають зосередитися на удосконаленні індивідуальних моделей підтримки та інтеграції сучасних технологій для ефективного моніторингу психоемоційного стану обдарованих осіб.

Список літератури

1. Андросович К. А., Ткаченко Л. І., Міленіна М. М. *Особливості реалізації особистісного потенціалу обдарованих учнів в умовах воєнного стану : метод. реком.* Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2023. 98 с.
2. Барна Л. С. Психічне здоров'я дітей під час війни: розлади, ризики та стратегії підтримки. *Луганський науковий журнал*. 2025. DOI: [https://doi.org/10.37987/1997-9894.2025.4\(290\).332933](https://doi.org/10.37987/1997-9894.2025.4(290).332933)
3. Березівська Л. Д., Сухомлинська О. В. *Інформаційно-аналітичний супровід освіти в умовах війни. Педагогічна думка*. 2023. № 4. С. 15–21.
4. Березівська Л. Д., Сухомлинська О. В., Шаповалова Л. Г. *Діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського як інтегратора педагогічного біографічного знання*. Київ : ДНПБ України, 2022. 140 с.
5. Бліхар В. С. *Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та поствоєнної реабілітації*. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 180 с.
6. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : офіц. вебсайт. URL: <https://dnpgb.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2025).

7. Кокун О. М. Ціннісна підтримка розвитку обдарованої особистості в умовах воєнного стану. Київ: Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 132 с.
8. Кочерга О. В. Обдаровані діти – скарб нації. Київ: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2023. 95 с.
9. Методики та підходи психологічної допомоги особистості у воєнний період: зб. матеріалів / ред. кол. Н. П. Ковальчук. Умань: УДПУ, 2024. 156 с.
10. Музика О. М. Ціннісна підтримка розвитку обдарованої особистості: навч. посіб. Київ: КУБГ, 2023. 120 с.
11. Обдарована особистість у воєнному стані: соціально-психологічна підтримка. *Vseosvita*. URL: <https://vseosvita.ua/library> (дата звернення: 28.10.2025).
12. Психологічна допомога обдарованим учням та студентам в умовах воєнного стану / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2022. 80 с.
13. Ростока М. Л. Інформаційно-аналітичний супровід підготовки наукових кадрів: трансдисциплінарний підхід. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 1 (202). С. 31–36.
14. Ростока М. Л. Stem-підхід у контексті формування інтелектуального потенціалу України. *Наукові записки Малої академії наук України. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 10. С. 60–67. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001120604>
15. Содолевська В. Вплив війни на психічне здоров'я молоді: роль резилієнсу та психологічних інтервенцій. *NeuroNews*. URL: <https://neuronews.com.ua/ua/archive/2025/6%28161%29/pages-28-34/vpliv-viyni-na-psihichne-zdorov-ya-molodi-rol-reziliensu-ta-psihologichnih-intervenci> (дата звернення: 28.10.2025).
16. Стабілізація емоційного стану дітей в умовах війни: як допомогти та підтримати. *Освітня платформа «Osvitoria»*. URL: <https://osvitoria.media/experience/stabilizatsiya-emotsijnogo-stanu-ditej-v-umovah-viyny-yak-dopomogty-ta-pidtrymaty/> (дата звернення: 28.10.2025).
17. Сухомлинська О. В. Сухомлиністика: напрями, дослідження, ресурси. Київ: ДНПБ України, 2022. 150 с.
18. Тарасюк Т. В. Психологічна підтримка юнацької молоді в умовах воєнного стану: програма розвитку життєстійкості та збереження психічного здоров'я. *ResearchGate*. URL: <https://www.researchgate.net/publication/396043443> (дата звернення: 28.10.2025).
19. Чижевський Б. Г. Обдарованість, воєнний стан і кризові ситуації. Київ: Ін-т психології НАПН України, 2023. 130 с.
20. ЮНЕСКО. Україна: 160 000 дітей отримали підтримку ментального здоров'я в літніх таборах від ЮНЕСКО. 2024. URL: <https://www.unesco.org/uk/articles/ukrayina-160-000-ditey-otrymaly-pidtrymku-mentalnoho-zdorovya-v-litnikh-taborakh-vid-yunesko> (дата звернення: 28.10.2025).

References

1. Androsovich, K. A., Tkachenko, L. I., & Milenina, M. M. (2023). *Osoblivosti realizaciyi osobistisnogo potencialu obdarovanih uchniv v umovah voyennogo stanu* [Peculiarities of realizing the personal potential of gifted students in conditions of martial law]: metod. rek. Kyiv: In-t obdarovanoyi ditini NAPN Ukrayini [in Ukrainian].
2. Barna, L. S. (2025). Psihichne zdorov'ya ditei pid chas viny: rozladi, riziki ta strategiyi pidtrimki [Mental health of children during war: disorders, risks and support strategies]. *Luganski naukovyi zhurnal* [Luhansk Scientific Journal]. Retrieved from [https://doi.org/10.37987/1997-9894.2025.4\(290\).332933](https://doi.org/10.37987/1997-9894.2025.4(290).332933) [in Ukrainian].
3. Berezivska, L. D., & Suhomlinska, O. V. (2023). Informacino-analitichni suprovid osvity v umovah viny [Information and analytical support for education in wartime]. *Pedahohichna dumka* [Pedagogical opinion], 4, 5–21 [in Ukrainian].
4. Berezivska, L. D., Suhomlinska, O. V., & Shapovalova, L. G. (2022). *Diyalnist Derzhavnnoi naukovo-pedagogichnoyi biblioteki Ukrainy im. V. O. Suhomlinskogo yak integratora pedagogichnogo biografichnogo znannya* [Activitie[s] of the V. O. Sukhomlynsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as an integrator of pedagogical biographical knowledge]. Kyiv: DNPB Ukrayini [in Ukrainian].
5. Blihar, V. S. (2023). *Psihologiya osobistosti fahivcya v umovah voyennogo chasu ta postvoyennoyi reabilitaciyi* [Psychology of the personality of a specialist in wartime and post-war rehabilitation]. Lviv: Lvivskij derzhavnij universitet vnutrishnih sprav [in Ukrainian].
6. *Derzhavna naukovo-pedagogichna biblioteka Ukrainy im. V. O. Suhomlinskogo* [State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine named after V. O. Sukhomlynsky]: ofic. vebseit. Retrieved from <https://dnpb.gov.ua> [in Ukrainian].
7. Kokun, O. M. (2023). *Cinnisna pidtrimka rozvitku obdarovanoyi osobistosti v umovah voyennogo stanu* [Valuable support for the development of a gifted individual in conditions of martial law]. Kyiv: Institut psihologiyi imeni G. S. Kostyuka NAPN Ukrayini [in Ukrainian].
8. Kocherha, O. V. (2023). *Obdarovani dity — skarb nacyi* [Gifted children are a national treasure]. Kyiv: Kyiv. un-t imeni Borisa Grinchenka [in Ukrainian].
9. Kovalchuk, N. P. (Ed.). (2024). *Metodiki ta pidhodi psihologichnoyi dopomogi osobistosti u voyennij period* [Methods and approaches to psychological assistance to individuals during wartime]: zb. materialiv. Uman: UDPU [in Ukrainian].
10. Muzika, O. M. (2023). *Cinnisna pidtrimka rozvitku obdarovanoyi osobistosti* [Valuable support for the development of a gifted individual]: navch. posib. Kyiv: KUBG [in Ukrainian].
11. *Obdarovana osobistist u voyennomu stani: socialno-psihologichna pidtrymka* [Gifted personality in a state of war: socio-psychological support]. *Vseosvita*. Retrieved from <https://vseosvita.ua/library> [in Ukrainian].

12. *Psihologichna dopomoga obdarovanim uchnyam ta studentam v umovah voyennogo stanu* [Psychological assistance to gifted pupils and students in conditions of martial law]: tezi dop. XIV nauk.-prakt. seminaru. (2022). In-t psihologiyi im. G. S. Kostyuka NAPN Ukrayini. Kyiv [in Ukrainian].
13. Rostoka, M. L. (2022). Informacino-analitichniy suprovid pidgotovky naukovykh kadriv: transdisciplinarni pidhid [Information and analytical support for the training of scientific personnel: a transdisciplinary approach]. *Imidzh suchasnogo pedagoga* [The image of a modern teacher], 1 (202), 31-36 [in Ukrainian].
14. Rostoka, M. L. (2017). Stem-pidkhdid u konteksti formuvannia intelektualnoho potentsialu Ukrainy [Stem approach in the context of forming the intellectual potential of Ukraine]. *Naukovi zapysky Maloi akademii nauk Ukrainy. Pedagogichni nauky* [Scientific Notes of the Minor Academy of Sciences of Ukraine. Pedagogical Sciences], 10, 60-67. Retrieved from <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001120604> [in Ukrainian].
15. Sodolevska, V. *Vpliv viini na psihichne zdorov'ya molodi: rol reziliyentu ta psihologichnih intervencij* [The impact of war on the mental health of youth: the role of resilience and psychological interventions]. *NeuroNews*. Retrieved from <https://neuronews.com.ua/ua/archive/2025/6%28161%29/pages-28-34/vpliv-viyni-na-psihichne-zdorov-ya-molodi-rol-reziliyentu-ta-psihologichnih-intervencij> [in Ukrainian].
16. Stabilizaciya emocinogo stanu ditei v umovah viny: yak dopomogty ta pidtrimaty [Stabilizing the emotional state of children in wartime: how to help and support]. *Osvitnya platforma «Osvitoria»* [Educational platform «Osvitoria»]. Retrieved from <https://osvitoria.media/experience/stabilizatsiya-emotsijnogo-stanu-ditej-v-umovah-vijny-yak-dopomogty-ta-pidtrimaty/> [in Ukrainian].
17. Suhomlinska, O. V. (2022). *Suhomlinistika: napryamy, doslidzhennya, resursy* [Suhomlinistiks: directions, research, resources]. Kyiv: DNPB Ukrayini [in Ukrainian].
18. Tarasyuk, T. V. Psihologichna pidtrimka yunackoyi molodi v umovah voyennogo stanu [Psychological support for young people in martial law conditions]: programa rozvitku zhittiestijkosti ta zberezheniya psihichnogo zdoroviya. *ResearchGate*. URL: <https://www.researchgate.net/publication/396043443>
19. Chizhevskiy B. G. (2023). *Obdarovanist, voyennyi stan i kryzovi situacii* [Giftedness, martial law and crisis situations]. Kyiv: In-t psihologiyi NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
20. UNESCO. *Ukraina: 160 000 ditei otrimali pidtrimku mentalnogo zdorov'ya v litnih taborah vid YuNESKO* [UNESCO. Ukraine: 160,000 children received mental health support in UNESCO summer camps]. (2024). Retrieved from <https://www.unesco.org/uk/articles/ukrayina-160-000-ditey-otrymaly-pidtrymku-mentalnoho-zdorovya-v-litnikh-taborakh-vid-yunesko> [in Ukrainian].